

УДК 378.147:766.05:005.336.2

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.68-1.28>**Н. В. Школяр**кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Хмельницького національного університету

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОГО КОМПОНЕНТА ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ГРАФІЧНИХ ДИЗАЙНЕРІВ

Статтю присвячено проблемі визначення особливостей інформаційно-комунікаційного компонента термінологічної компетентності майбутніх графічних дизайнерів. Визначено, що поняття «інформація» і «комунікація» важливі для визначення сутності та змісту інформаційно-комунікаційного компонента термінологічної компетентності, оскільки практичне втілення рішення неможливе без комунікаційного процесу.

Процес інформатизації орієнтує на використання сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій з освітньою метою. Інформаційно-комунікаційні педагогічні системи є значним доповненням звичайного освітнього процесу, сприяють розвиткові мислення і самостійної діяльності, що необхідні для формування професійних якостей майбутніх фахівців. Використання сучасних інформаційних технологій для підготовки майбутніх графічних дизайнерів сприяє формуванню додаткової мотивації вивчення фахової термінології та створенню спеціальних умов стимулювання професійної підготовки шляхом активізації міждисциплінарних зв'язків і запровадження елементів проблемного навчання. Отже, зміст інформаційно-комунікаційного компонента термінологічної компетентності полягає в готовності, уміннях і навичках використання інформаційно-комунікаційних технологій для поповнення фахового словника, виявляється в уміннях і навичках професійної роботи з інформаційними ресурсами; уміннях організувати роботу зі збору й оброблення інформації; уміннях і навичках використання інформаційно-комунікаційних технологій із метою збагачення фахового словника. Завдяки поєднанню комунікаційних та інформаційних знань і умінь майбутні фахівці отримують нові можливості для самовдосконалення, відбувається індивідуалізація освітнього процесу, збільшуються можливості пізнавальної діяльності, підвищується якість методів і технологій навчання.

Зазначено, що для опанування майбутніми фахівцями прийомів та способів пошуку, аналізу, обробки, збереження, використання, продукування та передачі інформації доцільною буде побудова освітнього процесу на основі різних сучасних технологій з використанням цифрових пристроїв, зі спрямуванням їхніх захоплень на формування словникового запасу з дизайнерської термінології, необхідного для здійснення майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: термінологічна компетентність, інформаційно-комунікаційний компонент, інформація, комунікація, інформаційно-комунікаційні технології, графічний дизайнер.

Постановка проблеми. Потреба в компетентних фахівцях, здатних адаптуватися у складних соціокультурних обставинах і кваліфіковано здійснювати професійну діяльність, що існує нині, зумовлює необхідність переосмислення змісту професійної підготовки майбутнього графічного дизайнера з урахуванням вимог професійної сфери. Сучасний ринок праці потребує фахівця, готового до життєдіяльності на інформаційній основі, до успішної соціалізації в постійно змінюваному інформаційному середовищі. Серед умінь майбутнього фахівця мають бути вміння самостійно набувати необхідних знань, уміло застосовувати їх на практиці, вміння працювати з інформацією, використовувати термінологію у процесі спілкування з іншими учасниками виробничого процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми формування термінологічної компетентності розглянуто у працях

Н. Бондаренко, Т. Денищич, Е. Огар, Т. Симоненко, Т. Стасюк, О. Гриджук. Сутність інформаційно-комунікаційних технологій і напрями їх використання в освітньому процесі досліджували М. Анісімова, Н. Баловсяк, О. Бондаренко, Н. Боярчук, Р. Гуревич, М. Кадемія, Т. Коваль, Є. Полат, О. Романишина, В. Трайнєв, І. Шахіна, М. Шерман. Розширення та поглиблення теоретичних знань значною мірою відбувається завдяки впровадженню в освітній процес новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. На думку М. Кадемії й І. Шахіної, використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій забезпечує ефективність усіх видів навчальної діяльності; якість підготовки фахівців з новим типом мислення, відповідно до вимог інформаційного суспільства; якісне формування професійної компетентності, культури й ін. [5, с. 6].

Мета статті – визначити зміст і особливості інформаційно-комунікаційного компонента

термінологічної компетентності майбутніх графічних дизайнерів.

Виклад основного матеріалу. Визначною рисою сучасного суспільства є його перехід до інформаційного суспільства, у якому «об'єктами та результатами праці переважної частини населення стануть інформаційні ресурси та знання, що вимагає ґрунтовної підготовки всіх членів соціуму до використання інформаційно-комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності» [5, с. 5].

Сучасна освіта активно послуговується інформаційно-комунікаційними технологіями. Інформатизація освіти, яка забезпечується через упровадження й подальше використання інноваційних комп'ютерних технологій у процес підготовки, є основою глобального процесу інформатизації, значно підвищує ефективність та рівень підготовки. Серед тенденцій, що характеризують сучасне суспільство та суттєво впливають на освіту, виділяються активний розвиток мобільних технологій, створення відкритого електронного контенту, віртуальні освітні ігрові технології, мережеве соціальне навчання, масові відкриті онлайн-курси тощо. Інформаційно-комунікаційні педагогічні системи є значним доповненням до звичайного освітнього процесу, сприяють розвитку мислення й самостійної діяльності, що необхідні для формування професійних якостей майбутніх фахівців. Отже, стає можливою якісно нова підготовка фахівців, яка дає змогу поєднати фундаментальність професійних базових знань з інноваційністю мислення та практико-орієнтованим підходом до вирішення конкретних освітніх проблем.

Процес інформатизації призводить до значної зміни ролі викладача, орієнтує на використання сучасних засобів інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому середовищі. Зміст професійної діяльності все більше ускладнюється, що вимагає від фахівця постійного оновлення своїх знань і професійного зростання. Майбутні графічні дизайнери володіють уміннями та навичками використання інформаційно-комунікаційних технологій на досить високому рівні, що зумовлюється їхньою професійною спрямованістю, майбутні фахівці в галузі графічного дизайну не лише володіють знаннями комп'ютерної техніки, а також є спеціалістами із застосування інформаційно-комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності, уміють спілкуватися в інформаційному середовищі.

Для визначення сутності та змісту інформаційно-комунікаційного компонента термінологічної компетентності важливі поняття «інформація» і «комунікація». У контексті освіти ці феномени перебувають у тісному взаємозв'язку. Реалізація будь-якого рішення у професійній сфері немож-

лива без передачі інформації, тобто практичне втілення рішення неможливе без комунікаційного процесу. У процесі комунікації інформація передається від одного суб'єкта процесу до іншого. Тому «комунікація» й «інформація» є взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими поняттями: інформація – це сукупність якихось даних (те, що передається), комунікація – передача цих повідомлень певними каналами (те, як передається).

На думку С. Сисоєвої й І. Соколової, інформація є тією особливою інстанцією, на якій ґрунтується розвиток та існування інформаційного суспільства, процесів інформатизації всіх сфер діяльності особистості. Завдяки змінам у формі, обсягах подання, обробки і використання інформації відбулися якісні зміни у способах знаходження інформації, спростилася система ухвалення рішень [8, с. 260].

У контексті сфери освіти І. Роберт визначає поняття «інформація» як відомості про фактичні дані та сукупність знань про взаємозалежність між ними, розглядаючи означений феномен також як знаряддя, яке дає змогу суспільству «усвідомлювати себе і функціонувати як єдине ціле» [6].

На думку С. Гончаренка, «інформація» – це одне із загальних понять науки; у широкому розумінні це – нові відомості про навколишній світ, що одержуються в результаті взаємодії з ним. У педагогіці та психології інформація – це зміст будь-якого повідомлення, дані, що розглядаються в аспекті їх передачі в часі та просторі [10, с. 95].

Нині, у зв'язку з тим, що інформація постійно змінюється й оновлюється, недостатньо будувати стратегію освіти лише на засвоєнні готових знань, важливо озброїти майбутніх фахівців прийомами і способами пошуку, аналізу, обробки, збереження, використання й продукування інформації, її передачі та транслявання. Передача інформації у процесі спілкування – сутність комунікації, яка являє собою обмін інформацією між індивідами за допомогою загальної системи символів, тобто є процесом кодування й передачі інформації від джерела та прийому повідомлення отримувачем.

Інформаційно-комунікаційні технології використовуються в усіх сферах життєдіяльності людини, студенти постійно користуються комп'ютерами для задоволення навчальних, професійних і власних потреб. Серед 20 загальноприйнятих характеристик сучасного покоління студентів, виділених на основі національних і міжнародних досліджень, частина безпосередньо стосуються використання інформаційно-комунікаційних технологій, як-от: технологічна обізнаність, залежність від пошукових систем, зацікавленість у мультимедіа, створення інтернет-контенту, сприйнятливості до індуктивних методів навчання, «багатозадачність» у всьому, перевага «візуального» спілкування, емоційна відкритість, схильність до командної

роботи та співпраці, ведення електронних засобів, постійна потреба у зворотному зв'язку, розуміння і підтримка інтернаціонального та культурного різноманіття, подвоєна швидкість мислення і дій [12]. У зв'язку із цим доцільною буде побудова освітнього процесу на основі різних сучасних технологій із використанням цифрових пристроїв, із спрямуванням студентів на формування словникового запасу з дизайнерської термінології, необхідного для здійснення майбутньої професійної діяльності. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі постає актуальним і важливим завданням.

Інформаційно-комунікаційні технології можуть використовуватися як потужний засіб здобуття знань. В. Журавський зазначає, що «інформаційні та комунікаційні технології можуть сприяти розширенню можливостей саморозвитку окремих людей і груп у межах кожного суспільства» [3, с. 111].

Поняття «інформаційно-комунікаційні технології» розглядається в контексті того, що інформаційною технологією є будь-яка педагогічна технологія, оскільки в основі технологічного процесу підготовки – отримання й перетворення інформації. Водночас цей процес є комунікацією, проте сучасним аспектом інформаційно-комунікаційних технологій є їхня комп'ютеризована основа, де комп'ютерні технології навчання – це процес підготовки і передачі інформації та матеріалів, засобом здійснення чого є комп'ютер [4, с. 22]. Тобто інформаційно-комунікаційні технології можна розглядати як сукупність різноманітних технологічних інструментів і ресурсів, що застосовуються з метою забезпечення процесу комунікації та створення, поширення, збереження й керування інформацією [9, с. 56].

За визначенням В. Бикова, інформаційно-комунікаційні технології – це комп'ютерно орієнтований складник педагогічної технології, який відображає формалізовану модель певного компонента змісту підготовки та методик його подання в освітньому процесі, що представлена в цьому процесі педагогічними програмними засобами й передбачає використання комп'ютера, комп'ютерно орієнтованих засобів навчання та комп'ютерних комунікаційних мереж для розв'язування дидактичних завдань або їхніх фрагментів [1, с. 141].

У дослідженні О. Романишиної визначено такі основні завдання інформаційних освітніх технологій: інтенсифікація всіх рівнів освітнього процесу, підвищення його ефективності та якості, системна інтеграція галузей знань, розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців, їхніх здібностей до комунікативної діяльності, формування інформаційної культури, розвиток експериментально-дослідної діяльності та культури навчальної діяльності, реалізація соціального замовлення, зумовленого інформатизацією сучасного суспільства, – форму-

вання в майбутніх фахівців умінь і навичок у галузі інформатики й обчислювальної техніки, підготовка користувачів засобів нових інформаційних технологій [7, с. 159].

Сучасний рівень розвитку комп'ютерної техніки надає широкі можливості для її використання з метою вдосконалення професійної підготовки та сприяє підвищенню якості освіти. Інформаційно-комунікаційні технології дають можливість студентам здійснювати пошук і обробку інформації з використанням інформаційно-комунікаційних технологій; здійснювати адекватну оцінку себе як суб'єкта навчальної та професійної діяльності; встановлювати контакти з метою з'ясування питань професійної діяльності; оптимально використовувати набуту інформацію на практиці з використанням інформаційно-комунікаційних технологій [7, с. 161].

Інформаційно-комунікаційні технології посідають важливе місце і у професійній підготовці майбутніх фахівців, і у процесі здійснення ними професійної діяльності. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності дозволяє підвищити ефективність та якість підготовки майбутнього фахівця, підготувати основу для безперервного процесу навчання і самонавчання, що буде безпосередньо впливати на рівень сформованості термінологічної компетентності.

Для користування інформаційно-комунікаційними технологіями майбутні фахівці повинні володіти такими вміннями:

- використовувати інформаційно-пошукові й інформаційно-довідкові системи для пошуку освітньої, розвивальної інформації, ефективно її застосовувати;

- використовувати мультимедійні енциклопедії, електронні словники, перекладачі та тренажери для інтенсивного мультимедійного навчання;

- використовувати засоби інформаційно-комунікаційних технологій для підготовки, супроводу, аналізу й коректування освітнього процесу;

- використовувати індивідуальний і диференційований підходи до навчання на основі інформаційно-комунікаційних технологій [2, с. 53–55].

Серед позитивних ефектів використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для підготовки майбутніх графічних дизайнерів варто виокремити основні, які позитивно впливають на формування термінологічної компетентності:

- можливість створення додаткової мотивації вивчення фахової термінології на основі зацікавленості майбутніх фахівців в активній пізнавальній діяльності;

- урахування індивідуальних особливостей майбутніх фахівців;

- створення за допомогою інформаційних технологій спеціальних умов стимулювання

професійної підготовки шляхом активізації між-дисциплінарних зв'язків, запровадження елементів проблемного навчання.

Інформаційно-комунікаційний компонент термінологічної компетентності майбутніх графічних дизайнерів включає прояв інформаційно-комунікаційної компетентності, використаної в дії та засвоєної особистістю як ефективний чинник впливу на опанування термінологічної компетентності. Узагальнюючи різні підходи до визначення поняття інформаційно-комунікаційної компетентності, зазначимо, що це поняття охоплює здатність людини орієнтуватись в інформаційному просторі, автономно й відповідально використовувати ресурси та засоби інформаційно-комунікаційних технологій, готовність до їх використання у професійній діяльності, уміння оперувати даними для власного розвитку, демонструвати безпечну поведінку в мережі Інтернет, ставити і виконувати завдання з використанням сучасних медіа й інших цифрових технологій, необхідних для навчання і життя в сучасному інформаційному суспільстві [11].

У зміст інформаційно-комунікаційного компонента термінологічної компетентності входять готовність, уміння й навички використання інформаційно-комунікаційних технологій із метою збагачення фахового словника. Майбутні графічні дизайнери повинні володіти вмінням визначати свої інформаційні потреби, можливі джерела інформації, здійснювати пошук й отримання інформації, її оцінку, відбір і ефективно використання. Комунікаційні знання й уміння, об'єднані з інформаційними, надають студентам нові можливості для самовдосконалення та сприяють індивідуалізації навчального процесу, запровадженню в нього елементів розвитку творчого потенціалу студентів, розширенню можливостей пізнавальної діяльності, удосконаленню прийомів мислення, підвищенню якості методів і технологій навчання.

Інформаційно-комунікаційний компонент термінологічної компетентності є сукупністю складників, пов'язаних з вмінням учитися та можливостями доцільного використання відповідних комп'ютерних, зокрема телекомунікаційних, засобів. Він містить:

- уміння і навички для професійної роботи з інформаційними ресурсами;
- уміння організувати роботу зі збору й обробки інформації;
- уміння та навички використання інформаційно-комунікаційних технологій із метою збагачення фахового словника.

Володіння таким комплексом умінь і навичок надасть майбутнім фахівцям змогу вільно й доцільно використовувати засоби інформаційно-комунікаційних технологій для поповнення фахового словника, орієнтуватись в сучасному інформаційному просторі, забезпечувати себе

необхідним матеріалом і подавати цей матеріал у сучасній формі. Тут пріоритетними стають інноваційні освітні технології, інтерактивні методи навчання, що ґрунтуються на сукупному осмисленні різних ситуацій і перспективному їх прогнозуванні.

Висновки і пропозиції. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій у процесі підготовки фахівців у галузі графічного дизайну забезпечує більше можливостей у виборі джерел і опрацюванні значної кількості інформації, позитивно впливає на процес соціалізації та розвитку комунікаційних якостей особистості, дає змогу моделювати різні ситуації, з якими доведеться мати справу у професійній діяльності. Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі сприяють:

- удосконаленню навичок самостійної роботи майбутніх фахівців в інформаційному середовищі;
- використанню в освітньому процесі здобутків новітніх інформаційних технологій;
- позитивному впливу на розвиток професійно важливих якостей особистості.

Отже, інформаційно-комунікаційний компонент термінологічної компетентності майбутніх графічних дизайнерів характеризується їхньою здатністю використовувати інформаційно-комунікаційні технології з метою розв'язання професійних завдань та поповнення фахового словника. Сформованість цього компонента дає змогу цілеспрямовано й ефективно вести діяльність із пошуку, обробки та використання інформації у професійній діяльності з використанням досягнень сучасної науки і практики в галузі інформаційно-комунікаційних технологій, максимально реалізовувати їхні можливості для підвищення ефективності власної професійної діяльності.

Список використаної літератури:

1. Биков В. Модели організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ : Атіка, 2008. 684 с.
2. Гуревич Р., Домінський О. Комп'ютерні технології навчання як засіб дистанційної вищої освіти. *Шляхи реформування заочної (дистанційної) вищої освіти* : матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції, м. Київ, 11–13 жовтня 2000 р. Київ, 2000. С. 53–55.
3. Журавський В., Родіонов М., Жилиєв І. Україна на шляху до інформаційного суспільства : підручний / за заг. ред. М. Згуровського. Київ : Політехніка, 2004. 482 с.
4. Захарова И. Информационные технологии в образовании : учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений. Москва : Академия, 2003. 192 с.
5. Кадемія М., Шахіна І. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі :

- навчальний посібник. Вінниця : ТОВ «Планер», 2011. 220 с.
6. Роберт И. Направления научных исследований в области реформирования образования в связи с использованием информационных и коммуникационных технологий. *Информатизация непрерывного образования* : материалы VII Международной выставки-ярмарки. Москва, 1997. С. 21–27.
 7. Романишина О. Теоретичні і методичні основи формування професійної ідентичності майбутніх учителів засобами інформаційних технологій : дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2016. 482 с.
 8. Сисоєва С., Соколова І. Проблеми неперервної професійної освіти : тезаурус наукового дослідження. Київ : Видавничий дім «Екмо», 2010. 362 с.
 9. Туркот Т. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Кондор, 2011. 628 с.
 10. Український педагогічний словник / за ред. С. Гончаренка. Київ : Либідь, 1997. 375 с.
 11. Glossary. Quality in education and training / European Centre for the Development of Vocational Training, 2011. 232 p. URL: http://www.cedefop.europa.eu/files/4106_en.pdf (дата звернення: 05.02.2016).
 12. Kushnir N., Manzhula A., Valko N. New Approaches of Teaching ICT to Meet Educational Needs of Net Students Generation. Proceedings of the 9th International Conference on ICT in Education, Research and Industrial Applications: Integration, Harmonization and Knowledge Transfer. ICTERI. 2013. Kherson, Ukraine, June 19–22, 2013, CEUR-WS.org/Vol-1000. ISSN 1613-0073, urn:nbn:de:0074-1000-9. P. 195–208.

Shkoliar N. Peculiarities of information-communicative component of terminological competence of future graphic designers

The article is aimed to outline the peculiarities of information-communicative component of terminological competence of future graphic designers. Concepts of "information" and "communication" are considered important for outlining the essence and content of information-communicative component of terminological competence since practical implementation of a solution is impossible without communication process.

The process of informatization stimulates the use of modern information-communicative technologies for educational purposes. Information and communicative educational systems are a significant supplement for standard educational process and have favorable effect on students' cognitive processes, their research work and creative activities which are vital for forming professional qualities of future specialists. The use of modern information technologies for future graphic designers training contributes to generation of additional motivation to learn professional terminology and creation of special conditions for professional training by means of interdisciplinary relations activation and introduction of the elements of problem-based learning. Information-communicative component of terminological competence represents student's readiness, ability and skills to use information-communicative component to enhance their professional vocabulary, besides it involves skills necessary for professional work with information resources; skills to organize data collection and further application; skills to use information and communicative technologies in order to enhance person's terminological vocabulary. Due to combination of communicative and information skills, future specialists are provided with new possibilities for self-improvement, the educational process gains individualization, cognitive activity increases, and the quality of teaching methods and technologies is enhanced.

It is noted that in order future specialists to master techniques and methods of search, analysis, handling, storage, use, production and transmission of information, education process should be based on various modern technologies with the use of digital devices, directing their enthusiasm to formation of the designer's vocabulary necessary for the future professional activity.

Key words: *terminological competence, information-communicative component, information, communication, information-communicative technologies, graphic designer.*